

تبیین مؤلفه‌هاک راهبردک موفقیت مدیران از منظر قرآن کریم

نویسندگان

دکتر علی محمد نوری

اعظم امین

انتشارات مانیان

سرشناسه	:	نوری، علی محمد، ۱۳۴۱-
عنوان و نام پدیدآور	:	تبیین مولفه‌های راهبردی موفقیت مدیران از منظر قرآن کریم / نویسندگان علی محمد نوری، اعظم امین؛ ویراستار هادی شکری.
مشخصات نشر	:	تهران: مانیان، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری	:	۱۸۴ ص: جلول.
شابک	:	978-622-310-083-3
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
یادداشت	:	کتابنامه: ص. ۱۸۳.
موضوع	:	مدیریت -- جنبه‌های قرآنی؛ Management -- Qur'anic teaching
مدیران — اخلاق حرفه‌ای — جنبه‌های قرآنی؛ Executives -- Professional ethics -- Qur'anic teaching		
مدیریت (اسلام)؛ Management -- Religious aspects -- Islam		
مدیریت (اسلام)؛ Executives -- Professional ethics -- Religious aspects -- Islam		
شناسه افزوده	:	امین، اعظم، ۱۳۴۶-
رده بندی کنگره	:	BP۱۰۴
رده بندی دیویی	:	۳۹۷/۱۵۹
شماره کتابشناسی ملی	:	۸۸۰۷۰۶۴

www.ketab.ir



تبیین مؤلفه‌های راهبردی موفقیت مدیران از منظر قرآن کریم

مولفان: دکتر علی محمد نوری، اعظم امین

ویراستار: هادی شکری

چاپ: اول ۱۴۰۱

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

انتشارات: مانیان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۱۰-۰۸۳-۳

قیمت: ۹۹۰۰۰ تومان

تمامی حقوق چاپ و نشر این اثر محفوظ است.

تلفن: ۰۹۱۰۴۸۳۱۹۶۵ - ۰۲۱۵۵۱۳۸۹۹۱

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۹
مقدمه.....	۱۱
اهمیت و ضرورت پژوهش.....	۱۵
مبانی نظری پژوهش.....	۲۰
پیش‌نیازهای اخلاقی موفقیت مدیران بر اساس تأویل در آیات اول سوره بقره.....	۲۱
۱. تمرکز مدیران.....	۲۱
۲. اطاعت.....	۲۵
۳. خدمت.....	۳۰
۴. قانون مداری.....	۳۲
۵. هدفمندی.....	۳۵
۶. بررسی متون.....	۴۱
عناصر ساختاری موفقیت مدیران.....	۵۷
۱. برنامه‌ریزی.....	۵۷
۲. سازمان‌دهی.....	۶۸
۳. اطاعت سازمانی.....	۶۹
۴. هدایت و رهبری.....	۷۳
- انبیاء.....	۷۵
- اولیاء.....	۷۵
- دانشمندان.....	۷۵
- کنترل.....	۷۸
مؤلفه‌های راهبردی اخلاقی موفقیت مدیران در قرآن کریم.....	۸۵
سه رهیافت اساسی.....	۸۷
۱- عقل.....	۸۸
۲- فطرت (دل).....	۸۸
۳- وحی.....	۸۹
بایدها و یا ضرورت‌های راهبردی موفقیت مدیران.....	۹۱
۱. توکل.....	۹۱
۲. اخلاص.....	۹۲

۹۳	۳. تواضع
۹۵	۴. علم
۹۶	۵. صبر
۹۷	۶. عدل
۹۹	۷. بیان احسن و نیکو
۱۰۰	۸. امید
۱۰۱	۹. گذشت
۱۰۲	۱۰. سلامتی
۱۰۵	۱۱. شکرگذاری
۱۰۶	۱۲. احسان
۱۰۷	۱۳. زهد
۱۰۹	۱۴. دعا
۱۱۰	۱۵. توبه
۱۱۱	۱۶. تعاون و همکاری
۱۱۲	۱۷. امانت‌داری
۱۱۴	۱۸. وفای به عهد
۱۱۵	۱۹. مشورت
۱۱۷	۲۰. امر به معروف و نهی از منکر
۱۲۱	نبایدها (آفت‌ها و موانع موفقیت مدیران)
۱۲۱	۱. دروغ
۱۲۲	۲. حسد
۱۲۴	۳. پیروی از هوای نفس
۱۲۶	۴. تکبر
۱۲۸	۵. غیبت
۱۳۰	۶. سخن چینی
۱۳۱	۷. غضب
۱۳۴	۸. ربا
۱۳۵	۹. رشوه
۱۳۷	۱۰. دزدی
۱۳۸	۱۱. ربا
۱۴۰	۱۲. فتنه
۱۴۲	۱۳. مدح

۱۴۳	 یأس	۱۴
۱۴۶	 کینه	۱۵
۱۴۸	 ترس	۱۶
۱۵۰	 مکر و حيله	۱۷
۱۵۲	 تنبلی و سستی	۱۸
۱۵۳	 کتمان حق	۱۹
۱۵۴	 خیانت	۲۰
۱۵۹	 مؤلفه‌های آرمانی موفقیت مدیران	
۱۵۹	 دستیابی به توفیقات دنیوی	
۱۶۱	 دستیابی توفیقات اخروی (بهشت)	
۱۶۸	 جمع بندی و نتیجه گیری	
۱۷۰	 مطالعه موردی از مدیران موفق معاصر	
۱۷۷	 جمع بندی	
۱۸۲	 نتیجه گیری	
۱۸۳	 منابع و مآخذ	

مقدمه

به نظر می‌رسد رشته مدیریت به عنوان یک علم، نیاز شدیدی به بازشناسی پایه‌های فلسفی و فکری این علم داشته باشد. لازم است صاحب نظران رشته مدیریت، روند تحولی فکری این رشته را تبیین نموده تا نوعی تیپ شناسی فکری در این رشته پا به عرصه حیات گذاشته و این علم را از غنای اندیشه‌ای بیشتری برخوردار سازد. علم مدیریت نیازمند آن است تا وضعیت و رابطه خود را با سایر علوم مشخص سازد. شایسته است رشته مدیریت، ویژگی‌های این علم را به طور روشن اعلام کند. بدیهی است در رهگذر این تحول، علم مدیریت هویت خود را بدست می‌آورد و زمینه‌های تولید علم و نظریه‌پردازی در این رشته را فراهم می‌سازد. (میرکمالی، ۱۳۹۲، ص ۹).

موفقیت، مفهومی است که ما را قرن‌ها مجذوب خود کرده است و گرچه در تاریخ مدرن، آن را بیشتر از هر مفهوم دیگری مطالعه و دنبال کرده‌اند، ولی متأسفانه اکثر افراد به ندرت احساس موفقیت کامل می‌کنند. (ابراهیمی، ۱۳۸۷، ص ۲۱).

اگر مدیران به عنوان یک انسان ندانند چگونه ضمیر خود را برنامه‌ریزی کنند، با دادن کدهای منفی به این کامپیوتر خلقت (ضمیر فردی)، نیروی خول‌آسای این ضمیر، انسان را به ورطه هلاکت می‌اندازد و دیری نخواهد پایید که می‌بینند تمام درهای موفقیت به رویشان بسته شده است. (دین‌پرست، ۱۳۹۰، ص ۱۶).

مشاهده افرادی که موفقیت‌های بزرگی کسب کرده‌اند ممکن است ما را به این اشتباه بیندازد که گمان کنیم آن‌ها امتیاز خاصی داشته‌اند، مشاهده نزدیک‌تر نشان می‌دهد بزرگترین موهبت اشخاص بسیار موفق، نسبت به اشخاص عادی، آن است که اقدام به عمل می‌کنند. (مجرد زاده کرمانی، ۱۳۷۳، ص ۱۷).

اما نکته مقدم‌تر بر چگونگی کسب موفقیت، یکسان سازی تعریف ما از واژه موفقیت است که آن هم خود دلیل روشنی دارد؛ هرکس از موفقیت به شکلی برداشت می‌کند. اغلب ما طوری شرطی شده‌ایم که گمان می‌کنیم موفقیت تنها در انباشت پول و ثروت

خلاصه می‌شود. انباشت میلیون‌ها دلار پول، داشتن اتومبیل رولزرویس یا یک هواپیمای اختصاصی و گذراندن تعطیلات در یک جزیره بهشتی، قرائتی از موفقیتی است که رسانه‌های گروهی سعی در القای آن به جامعه را دارند. (قرچه داغی، ۱۳۸۹، ص ۵). اگر چه از واژه موفقیت برداشت‌های متفاوتی می‌شود، ولی چکیده نظرات اکثر دانشمندان در این مورد عبارت است از دستیابی همزمان به چند مؤلفه: رابطه موفق انسان با خداوند (معنویت)، رابطه موفق انسان با خود و دیگران، کسب ثروت مشروع و برخورداری از سلامت جسم و روان. بدیهی است رسیدن به این مؤلفه‌ها فقط در سایه آرامش و تمرکز انرژی و آگاهی، میسر است و محصول نهایی آن هم کسب احساس شادی واقعی از زندگی دنیوی و اخروی است. (مهدی داعی، ۱۳۹۰، ص ۱۰). قوانین طبیعی در بعد انسانی به اندازه قانون جاذبه در فیزیک، از اعتبار برخوردار است و به همان اندازه هم تغییر ناپذیر است. این اصول (قوانین) در تار و پود هر جامعه متمدن بافته شده‌اند و در هر خانواده و نهادی که دوام آورده و به موفقیت رسیده‌اند ریشه دارد. (قرچه داغی، ۱۳۷۷، ص ۸).

در بعد وسیع‌تر هم با مطالعه تاریخ می‌دانیم، هر جا اشخاص و تمدن‌ها با هم هماهنگ بوده و از اصول متعالی بهره گرفته باشند به موفقیت رسیده‌اند و هر آینه که از اصول فاصله گرفته‌اند با ناکامی و نامرادی روبرو گردیده‌اند. اگر اصول رعایت می‌شدند، چه مقدار مصائب اقتصادی، تضادهای میان فرهنگی، انقلاب‌های سیاسی و جنگ‌های مدنی را نمی‌داشتیم؟ (قرچه داعی، ۱۳۷۷، ص ۹).

نکته مهم بعدی که مهم‌ترین دغدغه دانشمندان و خیرخواهان جامعه بشری هم می‌باشد، بحث چگونگی دستیابی به موفقیت فردی و جمعی است، آنچه که در فوق، ذکر شد یا به‌عنوان سؤال و یا راه رسیدن به موفقیت مطرح شد، قطره‌ای از نظرات ارائه شده است. در عصر حاضر به دلیل رشد بیشتر عقول و افزایش تکنولوژی، این نیاز وسیع‌تر و فراگیرتر شده است. در این شرایط تدوین دستورالعملی جامع برای تحقق موفقیت

مدیران به‌طور اخص و انسان‌ها به‌طور اعم، از مهم‌ترین ضرورت‌های جامعه بشری است. تکرار راه‌های پر پیچ و خم گذشته و یا بعضاً ناصحیح و یا متناقض و یا همچنان روی آوردن به نسخه‌های ناکارآمد بشری، جز اتلاف وقت و بی‌پاسخ ماندن سؤال جهانی، راه موفقیت نیست. نویسنده و محقق این نوشتار معتقد است که قرآن کریم کتابی مستند، الهی، فرا زمانی و مکانی است که همه‌ی ضرورت‌های زندگی انسان‌ها، خاصه مدیران را مطرح نموده است.

این قرآن عظیم را فرستادیم تا حقیقت هر چیز را روشن کند و راه دین حق را از راه باطل بنمایاند. (نحل، ۸۹).

قرآن بیانی برای مردم است. (آل عمران، ۱۳۸). قرآن ضمن در برداشتن راه و روش برای همه انسان‌ها، برای مؤمنین، به‌طور ویژه راهکار ارائه می‌دهد، ما آنچه از قرآن می‌فرستیم شفای دل و رحمت برای اهل ایمان است. (اسراء، ۸۲).

همانا این قرآن به استوارترین راه هدایت می‌کند و به مؤمنانی که کارهای شایسته انجام می‌دهند، بشارت می‌دهد که برای ایشان پاداش بزرگی است. (اسراء، ۹).

ارائه الگوهای موفق در قرآن کریم چون حضرات سلیمان، داود، یوسف، ذوالقرنین، ابراهیم، موسی، عیسی و محمد (ص) می‌تواند الهام‌بخش، در شیوه نظری و عملی مدیران برای رسیدن به موفقیت باشد. پیامبر اکرم (ص) به‌عنوان موفق‌ترین مدیر در حوزه تبیین، تبلیغ و مدیریت انسانی، در قرآن کریم به‌عنوان اسوه حسنه مطرح می‌باشد. قطعاً برای شما در اقتداء به رسول خدا سرمشقی نیکوست. (احزاب، ۲۱).

وجود دل‌مشغولی و اقوال مختلف برای رسیدن به موفقیت و ارائه ندادن راهکاری متقن و قابل قبول، ضرورت استخراج دستورالعمل از قرآن کریم را بیش از پیش حیاتی می‌سازد. فرموله نمودن آیات قرآن کریم گام مهمی در وحدت بخشی به بحث‌های علمی و رویه سازی در محیط‌های علمی، مدیریتی و اجرایی می‌باشد.

مؤلفه‌های راهبردی موفقیت مدیران در قرآن کریم چون شرح صدر: آیا سینه تو را وسیع و گشاده نساختیم؟ (انشراح، ۱) و تأکید بر علم: بگو پروردگارا علم من را زیاد گردان (طه، ۱۴) و توصیه به حکمت: و حکمت را به هر که بخواهد می‌بخشد و به هر کس حکمت داده شود، خیر فراوان به او داده شده است. (بقره، ۲۶۹) و تأکید بر صبر: خدا با صابران است. (توبه، ۱۷) و سفارش به امانت‌داری: خداوند به شما فرمان می‌دهد که امانت‌ها را به صاحبانش بدهید (نساء، ۵۸) و تأکید بر قول و بیان احسن: ای پیامبر، به بندگانم بگو سخنی گویند که نیکوتر است چرا که شیطان میان آن‌ها فتنه و فساد می‌کند؛ همانا شیطان برای انسان دشمنی آشکارا بوده است. (اسراء، ۵۳) و توجه دادن به عدالت: همانا خداوند فرمان به عدل و احسان می‌دهد. (نحل، ۹۰) و سفارش به اخلاص: خدا را بخوانید و دین خود را برای او خالص کنید. (غافر، ۱۴) و اشاره به امید: بگو بندگان من که بر خود اسراف و ستم کرده‌اید از رحمت خداوند نومید نشوید که خدا همه گناهان را می‌آمرزد، زیرا او بسیار آمرزنده و مهربان است. (زمر، ۵۳) و بیان ضرورت مشورت (شورا، ۳۸) و ده‌ها راهبرد دیگر، مبین داشتن سبک و متد در نظام آموزش و مدیریتی قرآن کریم می‌باشد.

علاوه بر طرح راهبردها به انحاء گوناگون و با تأکیدات فراوان، مشخص نمودن پیش نیازهای مدیریتی که در ۵ آیه اول سوره بقره بدان اشاره نموده است، شامل ایمان به غیب، برپایی نماز، انفاق، ایمان به کتب الهی و یقین به آخرت و صحه گذاردن بر اهمیت برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری، سلسله مراتب، سازمان‌دهی، هدایت و کنترل در چارچوب زمان، آرمان گرایی و ویژگی منحصر به فرد و ممتاز آموزه‌های مدیریتی برای رسیدن به موفقیت در قرآن کریم می‌باشد.